

Nr 72.

Ankom till riksdagens kansli den 9 juni 1933 kl. 5 e. m.

Bevillningsutskottets betänkande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, m. m.

I en den 2 juni 1933 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 266, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning,

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1934, i den mån så prövas nödigt, utfärda föreskrifter om tvångsinblandning av sulfitsprit i importerad eller inom riket tillverkad bensin.

Nämnda förslag är av följande lydelse:

Förslag

till

förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning.

Härigenom förordnas, att den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, tills vidare till och med den 30 juni 1934 skall på det sätt begränsas, att dylikt

brännvin må av partihandlare inköpas allenast i den utsträckning Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Propositionen avser närmast vidtagande av åtgärder för ökad avsättning av potatis för brännvinstillverkningen. I en *inom finansdepartementet upprättad promemoria* har i denna fråga anförts bland annat följande:

För innevarande tillverkningsår — 1932/1933 — hava lantbruksbränneriernas leveranser av brännvin till aktiebolaget Vin- & spritcentralen uppgått till 24.02 miljoner liter av normalstyrka, därav 22.24 miljoner liter utgjorts av potatisbrännvin.

Enligt vad som uppgivits hade emellertid aktiebolaget Vin- & spritcentralens inköp av råbrännvin för tillverkningsåret 1932/1933 kunnat begränsas till 20 miljoner liter, därest bolaget haft att taga hänsyn allenast till det föreliggande inköpsbehovet. Till följd av den synnerligen rikliga potatisskörd, som 1932 års odling lämnade, föranledes bolaget dock att vid sagda års upphandling öka sitt inköp av lantbruksbrännvin till 22 miljoner liter. Överskottet av fabrikspotatis i potatisodlingsdistrikten visade sig emellertid enligt till Kungl. Maj:t senare under hösten 1932 inkomna framställningar vara så betydande, att åtgärder kraftigt påkallades för ytterligare avverkning av potatis för bränneriändamål. Efter förhandlingar inom finansdepartementet med aktiebolaget Vin- & spritcentralen samt Svenska jästfabriksaktiebolaget åtog sig förstnämnda bolag att under tillverkningsåret 1932/1933 inköpa ytterligare 2 miljoner liter potatisbrännvin. Jästindustrien å sin sida förklarade sig villig att åt spritcentralen, vars cisternutrymme hotade att bli otillräckligt, lagra intill en miljon liter jästbrännvin samt förband sig att på närmare angivet sätt inskränka sin brännvinstillverkning med en miljon liter eller ock i sina stärkelsefabriker förbruka häremot svarande kvantitet potatis.

De opåräknat stora inköpen av brännvin från lantbruksbrännerierna, tillhopa 24.02 miljoner liter, som aktiebolaget Vin- & spritcentralen under innevarande tillverkningsår sålunda föranletts att verkställa, måste otvivelaktigt komma att medföra betydande inskränkningar i sagda bränneriers leveranser under instundande tillverkningsår. I denna riktning verkar självfallet även nedgången i spritdryckskonsumtionen, vilken nedgång enligt från kontrollstyrelsen inhämtad upplysning kan beräknas till cirka 20 procent av 1931 års konsumtion. Enligt en under hand från aktiebolaget Vin- & spritcentralen tidigare lämnad uppgift kunde bolagets brännvinsinköp från lantbruksbrännerierna under instundande tillverkningsår, såvida icke särskilda åtgärder vidtoges, näppeligen väntas uppgå till mer än omkring 15 miljoner liter, eller alltså en myckenhet som med ungefär 9 miljoner liter komme att understiga innevarande tillverkningsårs brännvinsinköp. Av berörda minskning skulle drygt 8 miljoner liter belöpa sig å potatisbrännerierna. En inskränkning i brännvinstillverkningen av denna omfattning måste uppenbarligen komma att medföra stora svårigheter för jordbruksnäringen i de trakter, där brännerierna äro belägna.

Det svåra läge, i vilket potatisodlarna i bränneridistriktet alltså kunna komma vid en inskränkning i brännvinstillverkningen av den omfattning, som ovan antytts, har jämväl uppmärksamrats av de enligt Kungl. Maj:ts beslut den 17 februari 1933 tillkallade motorbränslesakkunniga, vilkas utredningsuppdrag innefattar även frågan om tillverkningen av till förtäring avsett brännvin och andra därmed sammanhängande frågor. Nämnade sakkunniga, som förklarar sig icke bliva i stånd att slutföra sitt uppdrag förrän under senare delen av innevarande år, hava sålunda ansett sig böra undersöka olika utvägar för att under nästkommande tillverkningsår bereda möjlighet till ökad avsättning av potatis för bränneriändamål. Ett resultat härav har redan framkommit därutinnan, att jästfabrikanterna efter förhandlingar inför de sakkunniga utfäst sig att minska tillverkningen av jästbrännvin under nästa tillverkningsår till en kvantitet, motsvarande högst 35 liter brännvin per 100 kilogram pressad jäst eller med nuvarande jästtillverkning cirka 3.2 miljoner liter brännvin. Med utnyttjande av det i brännvinstillverkningsförrordningen medgivna maxi- miutbytet av 60 liter brännvin per 100 kilogram pressad jäst skulle tillverkningen kunna uppgå till omkring 5.5 miljoner liter eller drygt 2 miljoner liter mera än den gjorda utfästelsen åsyftar såsom maximikvantitet.

Vidare hava ovannämnda sakkunniga i skrivelse till chefen för finansdepartementet den 20 maj 1933 hemställt om utfärdande av förbud mot tillverkning av brännvin av sockerbeter under tillverkningsåret 1933/1934; och hava de sakkunniga beräknat den kvantitet brännvin, med vilken potatisbränningen därigenom under nämnda tillverkningsår skulle komma att ökas, till omkring 0.6 miljon liter.

Inom finansdepartementet hava ytterligare åtgärder tagits i övertägande i syfte att under instundande tillverkningsår åstadkomma ökad avsättning av potatis för bränneriändamål, därvid det särskilt ansetts böra undersökas, huruvida icke potatissprit skulle i större eller mindre utsträckning kunna såsom skattefri sprit komma till användning för tekniska och industriella ändamål i stället för sulfitsprit. Den årliga avsättningen av sulfitsprit till tekniska och industriella ändamål genom partihandlaren med skattefri sprit — aktiebolaget Skattefri sprit — kan för närvarande beräknas uppgå till i runt tal 5 miljoner liter av 95 procent alkoholstyrka, motsvarande omkring 10 miljoner liter av normalstyrka. Därest lantbruksbrännerierna finge för nästa tillverkningsår leverera åtminstone en del av den sprit, som sålunda åtgår för tekniska och industriella ändamål, vore detta givetvis ägnat att i sin mån underlätta situationen för potatisodlarna i bränneridistriktet.

Enligt 5 § i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit har partihandlare, varom förmåles i nämnda förordning, medgivits rätt att till obegränsad myckenhet inköpa brännvin, som framställts ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, varemot partihandlares rätt att för försäljning enligt samma förordning inköpa på annat sätt tillverkat brännvin gjorts beroende av Kungl. Maj:ts prövning. Därest den tekniska sprit, varav behovet för närvarande tillgodoses av sulfitsprit, skall för nästkommande tillverkningsår få i viss utsträckning levereras av sprit av jordbruksprodukter, lär det bliva nödvändigt att genom en tillfällig inskränkning av den i 5 § i oförmälda förordning partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställts ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, på det sätt begränsa nämnda rätt, att jämväl denna blir beroende av Kungl. Maj:ts prövning.

Med hänsyn till att tillverkningspriset å jordbrukssprit är högre än till-

verkningspriset å sulfitsprit komme genomförandet av en sådan ordning som den nu föreslagna att medföra en viss prisförhöjning å den för tekniska och industriella ändamål tillhandahållna spriten. Då det emellertid efter den föreslagna ordningens genomförande kommer att bero av Kungl. Maj:ts prövning, i vilken utsträckning det ena eller andra slaget av sprit skall för angivna ändamål komma till användning, torde häri få anses ligga nödig garanti för att en dylik prisförhöjning kommer att hållas inom skäligen gränser.

Förslaget att den tekniska sprit, varav behovet för närvarande tillgodoses av sulfitsprit, skulle för nästkommande tillverkningsår få i viss utsträckning levereras av sprit av jordbruksprodukter förutsätter, att sulfitspriten skulle i motsvarande utsträckning vinna ökad avsättning såsom motorsprit. Då emellertid sulfitsprittfabrikerna för den till tekniskt bruk avsedda skattefria spriten erhålla ett högre pris än för motorspriten, torde en dylik omläggning av produktionen icke låta sig göra utan en viss prisförhöjning å motorspriten. Då å andra sidan till följd av konkurrensen med bensinen även en mindre prisförhöjning å motorspriten torde kunna äventyra avsättningsmöjligheterna för densamma, torde särskilda åtgärder bliva erforderliga för att säkerställa motorspriten avsättning.

En lämplig utväg härtill torde erbjuda sig, om åt Kungl. Maj:t medgives befogenhet

att, där så prövas nödigt, förordna, att den, som till riket inför bensin, skall vara skyldig att av tillverkare av motorsprit eller av denne antagen återförsäljare inköpa motorsprit i sådan omfattning, att den inköpta motorspriten minst utgör viss procent av den importerade kvantiteten bensin, samt att använda den sålunda inköpta motorspriten för inblandning i bensin enligt vissa grunder;

att medgiva de undantag från angivna inköps- och inblandningsskyldighet, som av förhållandena påkallas;

samt att själv eller genom därtill förordnad myndighet meddela närmare föreskrifter om inköps- och inblandningsskyldigheten.

Givet är, att ett förordnande om inköps- och inblandningsskyldighet förutsätter prissättning i viss ordning av den sprit, som skall inköpas, samt ovillkorligt åtagande från sulfitspritindustriens sida att till det sålunda åsatta priset leverera erforderliga mängder sprit av godkänd kvalitet.

Över nämnda promemoria hava generaltullstyrelsen, kontrollstyrelsen, lantbruksstyrelsen, kommerskollegium och Sveriges bränneriidkareförening avgivit yttrande.

Till stöd för föreliggande förslag har *föredragande departementschefen* anført:

»På grund av förhållanden, som antytts i den i ärendet upprättade promemorian, torde man kunna utgå från att möjligheterna till avsättning av potatis för brännvinstillverkning under nästkommande tillverkningsår komma att bliva avsevärt mindre än under närmast föregående period. Om potatisskörden blir god, kan man därför befara ett betydande överskott av potatis, för vars avsättning synnerliga svårigheter komma att möta. Det bekymmersamma läge, som härigenom skulle uppkomma

för stora grupper av den jordbrukande befolkningen inom vissa delar av landet, påkallar enligt min mening särskilda åtgärder.

Vissa dylika åtgärder hava redan vidtagits. Sålunda har, såsom i promemorian omnämnts, förbindelse utverkats från jästfabrikanternas sida att i viss omfattning minska tillverkningen av jästbrännvin under nästkommande tillverkningsår. Vidare må omnämnas, att efter förhandlingar, som förts under min medverkan, preliminärt avtal träffats om nedläggande av nu befintliga betbrännerier. De möjligheter till ökad avsättning av potatis, som härigenom yppas, torde emellertid vid normal potatisskörd knappast bliva tillräckliga. Jag finner fördenskull angeläget, att möjlighet beredes Kungl. Maj:t att, för den händelse behov därav inträder, vidtaga ytterligare åtgärder för tryggande av potatisskördens användning i vidgad omfattning för bränneriändamål. En begränsning av sulfitspritens användning för tekniska ändamål och dess ersättande med potatissprit på sätt i den remitterade promemorian föreslagits torde i detta syfte närmast ifrågakomma. På skäl, som framgå av promemorian samt vissa av de avgivna yttrandena, torde emellertid ett ingripande av denna art icke lämpligen böra göras alltför vittgående. Behovet av stödåtgärder av ifrågavarande slag blir för övrigt beroende på utfallet av innevarande års potatisskörd, och det kan därför icke för närvarande bedömas, i vilken mån en reglering av sulfitspritens användning till här avsedda ändamål blir behövlig. Ej heller är det möjligt att nu ange den närmare utformningen av de åtgärder, som kunna bliva erforderliga.

I betraktande av dessa omständigheter finner jag lämpligt och nödvändigt, att det, såsom en av de rådande förhållandena betingad beredskapsåtgärd, lägges i Kungl. Maj:ts hand att begränsa användningen av sulfitsprit för de ändamål, som avses i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit. Självfallet bör ett sådant ingripande äga rum endast om och i den utsträckning det med hänsyn till potatisodlarnas berättigade intressen finnes oundgängligen nödvändigt. I anslutning till vad nyss anförts bör vidare tillses, att utbyte av sulfitsprit mot potatissprit för tekniska ändamål över huvud taget icke äger rum i sådan omfattning, att det genomsnittliga priset å den sprit, som tillhandahålles för dylika ändamål, undergår någon mera avsevärd förhöjning.

I den mån en begränsning av sulfitspritens användning för angivna ändamål kommer till stånd, torde det kunna bliva erforderligt att säkerställa en motsvarande ökning av avsättningen av dylik sprit till motorbränsle. I sådant syfte läser, i anslutning till vad i promemorian föreslagits, bemyndigande böra utverkas för Kungl. Maj:t att, i den mån så prövas nödigt, förordna, att den som till riket inför bensin eller inom riket tillverkar sådan vara skall vara skyldig att av tillverkare av motorsprit eller av denne antagen återförsäljare inköpa motorsprit i sådan omfatt-

ning, att den inköpta motorspriten minst utgör viss procent av den importerade eller tillverkade kvantiteten bensin, samt att använda den sålunda inköpta motorspriten för inblandning i bensin enligt vissa grunder. Erforderliga närmare föreskrifter om inköps- och inblandningsskyldigheten torde därvid få meddelas av Kungl. Maj:t eller efter Kungl. Maj:ts bestämmande av därtill förordnad myndighet.»

Utskottet.

På av departementschefen anförda skäl har utskottet ansett åtgärder böra vidtagas för ökad avsättning av potatis för brännvinstillverkning. Det med propositionen framlagda förslaget till förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning, har icke givit anskottet anledning till erinran.

Ett bifall till sistnämnda förslag förutsätter uppenbarligen, att sulfitspriten tillförsäkras en ökad avsättning till motorbränsle. Utskottet har därför ansett sig böra förordna, att Kungl. Maj:t lämnas det begärda bemyndigandet att utfärda föreskrifter om tvångsinblandning av sulfitsprit i importerad eller inom riket tillverkad bensin. Emellertid har utskottet ansett önskvärt att, i den mån det befinnes erforderligt, Kungl. Maj:t med stöd av detta bemyndigande föranstaltar om avsättning för sulfitsprit till motorbränsle, även om därigenom en större kvantitet skulle komma att försälgas än den, som motsvarar vad som till följd av tillämpningen av berörda förslag till förordning icke kommer till användning för tekniska ändamål.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 266,

1) antaga ovan införda förslag till förordning om tillfällig begränsning av den i 5 § förordningen den 1 juli 1918 (nr 508) angående handel med skattefri sprit partihandlare medgivna rätt att inköpa brännvin, som framställes ur avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning; samt

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att för tiden till och med den 30 juni 1934, i den mån så prövas nödigt, utfärda föreskrifter om tvångsinblandning av sulfitsprit i importerad eller inom riket tillverkad bensin.

Stockholm den 9 juni 1933.

På bevillningsutskottets vägnar:

JOH. NILSSON.

Närvarande: herrar Nilsson i Kristianstad, Örne, Boman, Ericson i Oberga, Jönsson i Boa, Lövgren i Boden*, Björklund, Olsson i Ramsta, Ericson i Boxholm, Lithander, Forssberg, Larsson i Örbyhus, Hjalmarsson, Sjödahl, Rosén, Velander, Werner i Hultsfred, Eklund, Heiding och Brännström.

* Icke närvarit vid justeringen av betänkandet.

Reservationer:

av herrar *Lithander* och *Velander*, som anförde:

»De med propositionen avsedda åtgärderna torde i förevarande sammanhang icke kunna till sina konsekvenser överblickas. I varje fall synes oss exempelvis ett vidtagande av dylika åtgärder motverka syftet med den nu gällande regleringen av handeln med skattefri sprit. Därmed har nämligen avsetts såväl ett främjande av sulfitspritens avsättningsmöjligheter som ett sörjande för tillgången till en så prisbillig sprit som möjligt för tekniska och industriella ändamål. Inför dylika åtgärder skulle ock den därav berörda, med betydande kostnader samt uppoffringar i övrigt uppdrivna industrien ställas inför nödvändigheten av en omläggning av produktion och arbetsförhållanden. Det ovisshets-tillstånd, som med hänsyn härtill redan genom ett bifall till propositionen skulle uppkomma för sagda industri, måste enligt vår mening förebyggas.

I anslutning till vad sålunda anförts tillåta vi oss hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, nr 266,
icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.»

samt

av herr *Örne*.
